

Wyższa Szkoła Zarządzania
i Administracji w Opolu

Priorytety społeczno-gospodarcze w kontekście zrównoważonego rozwoju

Social and Economic Priorities
in the Context of Sustainable
Development

Opole 2016

THE ACADEMY OF MANAGEMENT
AND ADMINISTRATION IN OPOLE

**SOCIAL AND ECONOMIC PRIORITIES
IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE
DEVELOPMENT**

**Edited by prof. dr hab. Kateryna Vlasenko
dr Wojciech Duczmal
dr Tadeusz Pokusa**

Monograph

Publishing House WSZiA

Opole 2016

Social and Economic Priorities in the Context of Sustainable Development.
Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole,
2016; ISBN 978 – 83 – 62683 –78 – 9 (Paper); pp. 444, illus., tabs., bibls.

Reviewers

prof. Ing. Vladimír Gonda, PhD.

prof. dr hab. Lidia Sobolak

dr Witold Potwora

Editorial Board

Marian Duczmal (Chairman)

Józef Kaczmarek

Franciszek Antoni Marek

Tetyana Nestorenko

Tadeusz Pokusa (Deputy Chairman)

Iryna Ostopolets

Sławomir Śliwa

Kateryna Vlasenko

The authors bear full responsible for the text, quotations and illustrations.

Publishing House:

Centrum Innowacji i Transferu Technologii oraz Rozwoju Kultury Fizycznej
Spółka z o. o.

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu
45-085 Polska, Opole, ul. Niedziałkowskiego 18
tel. 77 402-19-00/01

300 copies

ISBN 978 – 83 – 62683 –78 – 9

©Authors of articles, 2016
© Publishing House WSZiA, 2016

TABLE OF CONTENTS:

Introduction	6
Part 1. Macroeconomic approach to the study of sustainable development problems	7
1.1. The cluster concept in the policy of sustainable development	7
1.2. Innovation as an area of social-economic order in sustainable development indicators in the Opole region against Poland in the years 2005-2014	16
1.3. Historical-systematic analysis of functionality and transportation development processes sustainability in the great STS: European Union UE-28 case study (basis of functionality profile semantic modelling)	24
1.4. Historical-systematic analysis of functionality and transportation development processes sustainability in the great STS: European Union UE-28 case study (semantic modelling of passenger and multi-modal transportation functionality profile)	40
1.5. Principle of sustainable development basis of road transport	55
1.6. Sustainable socio-economic development in Ukraine: issues and trends	69
1.7. Theoretical basis of the institutes' research of the national innovation systems	75
1.8. The influence of science and innovation to sustainable development of economic in state	81
1.9. Decentralization of education management in Ukraine in the context of improving the quality of life of the population	88
1.10. Basic principles of territorial organization of problem regions	93
1.11. Sensory information technologies as a factor of sustainable economic development	100
1.12. Mechanism of the cluster organization of nature economy in the system of sustainable development	105
1.13. Development of transport services in the transformation of the world economy	112
1.14. Insurance as a factor ensuring sustainable development	118
1.15. Tax regulation of human capital accumulation	125
1.16. Rural entrepreneurship in Belarus: case of private family farming development, 1990-2014	132
Part 2. Economic aspects of sustainable development: a study of sectoral priorities	138
2.1. Product promotion and company image in Internet	138
2.2. Sustainability in business – areas system of management and basic forms of change	149

системи використання повітряного простору України. Введення цих заходів призведе до врегулювання як економічних так і соціальних відносин.

Література

1. Кураков Л. П. Економіка и право: словарь-справочник / Кураков Л. П., Кураков А. Л. – М.: Вуз и школа. – 2004. – 1072 с.
2. Матвеева А. А. Риннок транспортних послуг: поняття, учасники та об'єкти / А. А. Матвеева // Вісник Академії правових наук України, 2011. – № 1. – 143 с.
3. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] // Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV за станом на 30.09.2015 // Верховна Рада України. Розділ «Законодавство України» – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Матковський С. О., Гринькевич О. С., Сорочак О. З., Гальків Л. І., Прокопович-Павлюк І. В. Статистика підприємств: Навчальний посібник / За ред. С. О. Матковського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Алерта, 2013. – 560 с. (з додатками).
5. Корнійко Я. Р. Сучасний розвиток транспортної системи України / Я. Р. Корнійко // Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. статей.: Київ, 2014. – С. 1-2.
6. The Global Competitiveness Report 2013-2014 [Electronic resource]. – Accessed mode: <http://www3.weforum.org/docs>.
7. Інформаційно-довідковий сайт «Україна» // Морський і річковий транспорт України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://proukraine.net.ua/page_id=469.
8. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

1.14. Insurance as a factor ensuring sustainable development

1.14. Страхування як фактор забезпечення сталого розвитку

Сутність концепції «сталого розвитку» полягає в установленні такого співвідношення між природокористуванням і соціально-економічним розвитком, яке б забезпечило раціональне використання природних ресурсів, підтримувало екологічну безпеку суспільства і разом з тим гарантувало необхідну якість життя і добробуту населення [5, с. 7]. Страхування забезпечує стабільність, соціальні гарантії в суспільстві за допомогою механізму фінансового захисту. В економічних дослідженнях Базилевич В. Д. [2], Гаманкова О. О. [2], Залетов О. М. [3], Козьменко О. В. [4], Мних М. В. [6], Осадець С. С. [7], Внукова Н. М., Успенко В. І., Временко Л. В. [8] та ін. виділяються наступні специфічні ознаки страхування як економічної категорії: випадковий характер настання руйнівної події; надзвичайність завданих збитків, що характеризується натуральними і грошовими показниками; об'єктивна необхідність попередження і відшкодування матеріальних збитків.

Макроекономічне значення страхування буде зростати в міру масового розвитку, включення в його орбіту переважної частини об'єктів і суб'єктів господарювання, у міру поширення страхової відповідальності на максимально

можливі ризики природного, техногенного чи іншого походження. Відповідно будуть зростати резервні фонди страхових компаній, підвищиться їхнє народногосподарське застосування. Нагромадження резервів – тривалий процес, але це має бути одним із пріоритетів довгострокових програм розвитку страхування.

Зміни в економіці підкреслили об'єктивний характер страхування як економічної категорії, що виражає необхідні і реально існуючі відносини між державою, підприємствами, організаціями усіх форм власності, населенням і страховими компаніями. Об'єктивний характер економічної категорії страхування визначений реально існуючими протиріччями між людиною і природою, зокрема, протиріччями, що виникають у процесі суспільного виробництва. Це протиріччя між можливостями суспільного розвитку і самим розвитком, різними ризиками порушення технологічного процесу. Життя людини постійно супроводжує можливість появи стихійних лих, нещасних випадків, і ризик цей зростає з розвитком науки, техніки, виробництва. Зміст страхування, як і інших категорій, розкривається в його функціях, серед яких ми виокремлюємо: ризикову, тому що страхування пов'язане з ризиковим характером виробництва; попереджувальну функцію, у зв'язку з тим, що значна частина перерозподільних відносин пов'язана з функціонуванням попереджувальних заходів по зменшенню страхових ризиків; ощадну функцію, бо довгострокові види страхування є засобом накопичення населенням коштів до настання певної події в їх житті аж до закінчення строку страхування.

Перша функція проявляється у формуванні коштів як плати за ризики, що беруть на себе страхові компанії. Страхові ресурси можуть формуватися як у примусовому, так і в добровільному порядку, виходячи з економічної та соціальної обстановки, з урахуванням інтересів держави, що регулює розвиток страхової справи в країні.

Запасні і резервні фонди забезпечують стабільність страхування, гарантію виплат і відшкодування. Якщо в ощадних банках акумулювання коштів населення, наприклад, вирішує задачу грошових нагромаджень, має тільки ощадну основу, то страхування, крім ощадної, вирішує і ризикову задачу. У кожного учасника страхового процесу, наприклад, при страхуванні життя є впевненість одержання матеріального відшкодування у разі настання нещасного випадку. При майновому страхуванні береться до уваги не тільки проблема відшкодування вартості постраждалого майна в межах страхових сум і умов, передбачених договором, але через механізм пільг забезпечується додаткове фінансування для відшкодування вартості постраждалого майна, участь у фінансуванні заходів щодо попередження нещасних випадків, щодо створення умов для матеріального відшкодування частини чи повної вартості постраждалого майна.

Через функції формування спеціального страхового фонду вирішується проблема інвестицій тимчасово вільних коштів у банківські та інші комерційні структури, вкладення коштів у нерухомість, придбання цінних паперів і т. ін.

Функція відшкодування збитків громадянам і матеріального забезпечення (грошова допомога) є характерною саме для категорії страхування. Право на відшкодування збитків мають тільки ті суб'єкти, фізичні та юридичні особи, що беруть участь в утворенні страхового фонду. Відшкодування збитків у цьому випадку здійснюється у межах умов договорів майнового страхування. Механізм відшкодування збитків визначається страховими компаніями і регулюється державою. Що стосується особистого страхування, то через цю функцію при настанні страхового випадку провадяться виплати відповідних коштів громадянам, учасникам страхового процесу.

Відшкодування збитків і матеріальне забезпечення (грошова допомога) громадянам містять у собі елементи ощадного процесу, що наближає страхування до економічної категорії кредиту. Але ощадний характер у страхуванні характерний тільки для довгострокових його видів.

Ризикову функцію страхування багато дослідників вважають головною, тому що страховий ризик (чи ймовірність збитку) безпосередньо пов'язаний з основним призначенням страхування – наданням грошової допомоги постраждалим господарствам. Саме в межах дії ризикової функції відбувається перерозподіл грошової форми вартості серед учасників страхування у зв'язку з наслідками випадкових страхових подій. Ощадна функція особистого страхування дозволяє задовольнити потребу в страховому захисті досягнутого сімейного статку, що відбувається шляхом організації страхування життя при нагромадженні по договорах страхування обумовлених страхових сум.

Особливістю розподільної функції страхування є відшкодування збитків чи майбутніх потреб, що відрізняється від заощадження. Однак з метою протистояння потенційній небезпеці накопичуються матеріальні кошти шляхом включення у виробничі витрати можливих втрат, які відкладаються саме у формі заощадження. З початком перехідного періоду різні чинники сприяли зростанню ступеня невизначеності щодо майбутнього, жорстке позичкове обмеження тощо – потенційно спонукали населення до збільшення рівня особистих заощаджень.

Але заощадження як спосіб боротьби з небезпеками досягає мети, якщо відомі ступінь і розмір збитків; час настання небезпеки і є можливість для нагромадження необхідної суми. Заощадження поповнюються при формуванні страхового фонду і вилучаються (якщо має місце факт необхідності покриття збитків). Таким чином, страхування є найбільш завершеною формою заощаджень, тому що розвиває ідею заощадження: від випадку окремого індивіда до можливостей мобілізації колективних зусиль, спрямованих на протистояння випадковим небезпекам. На зміну приватним заощадженням

приходить суспільний фонд, коли задіються суспільні й державні заходи економічної безпеки, що дозволяють у грошовій формі покрити завдані збитки.

Нарешті, є підстави говорити про функцію попередження страхового випадку як специфічної для розглянутої категорії. Страхування передбачає можливість зниження ймовірності настання ризику і зниження величини збитків шляхом проведення попереджувальних заходів, хоча це й вимагає додаткових витрат.

Попередження страхового випадку передбачає фінансування широкого комплексу заходів, у тому числі заходів щодо недопущення чи мінімізації наслідків нещасних випадків і стихійних лих. Економічна сутність цієї функції полягає в тому, що, виступаючи розпорядником страхових фондів, компанія об'єктивно зацікавлена в тривалому використанні цих коштів. Захищаючи численні, у тому числі однорідні ризики різних суб'єктів, страхова компанія прагне до скорочення ймовірності виплат шляхом зменшення ймовірності страхового випадку. Для цього в тарифах на окремі види страхування передбачено певні відрахування для утворення фондів попереджувальних заходів (превенція). Але цей інститут, на жаль, не одержав належного розвитку як у практичному застосуванні, так і в теорії. Тим часом потенційні можливості розвитку цієї економічної категорії в житті суспільства є величезними, хоча з економічної точки зору при реалізації цієї функції інтереси страхувальника і страховика не завжди повною мірою збігаються.

Страхування виконує попереджувальну функцію, пов'язану з використанням частини коштів страхового фонду на зменшення ступеня і наслідків страхового ризику. Деякі заходи попередження потребують суттєвого фінансування, тому слід перед прийняттям рішення про їх проведення виявити економічну ефективність, яка обчислюється так:

$$E = \frac{\text{Сума, на яку зменшуються збитки} \\ \text{внаслідок застосування заходів}}{\text{Сума витрат на превенцію}},$$

де E – економічна ефективність попередження.

Якщо $0 < E < 1$, то превентивні дії не слід проводити, це неефективно; якщо $E > 1$ – попередження є рентабельним; якщо $E = 1$, то заходи запобігання є нейтральними; якщо $E < 0$, то розмір збитків тільки зросте.

У діяльності страховиків визначення економічної ефективності попередження (E) має велике значення.

Слід враховувати дію ефекту заміщення, що реалізується через самострахування та формування страхових фондів різними структурами у грошовій формі (механізм хеджування на біржовому ринку та кептивне страхування). При цьому вирішальну роль відіграє оцінка ефективності страхування ризиків. Відзначимо, що під ефективністю розуміємо сукупну

вигоду або економію витрат, яка обумовлена проведенням страхових операцій. Стосовно української дійсності ефективність характеризується перевищенням витрат «без страхування» над витратами з урахуванням страхування.

Попередження страхового випадку має і правовий аспект. Є численні, пов'язані з навмисними порушеннями законодавства, ризики, що не можуть і не повинні братися на страхування. Наприклад, ухилення від податків чи спроба здати на страхування майно, що втратило придатність, ризики, пов'язані з використанням атомної зброї. Юридично обґрунтована відмова від страхування деяких ризиків і є в цьому випадку здійсненням превентивної функції.

Цей момент особливо важливий зараз, коли в умовах зародження і розвитку ринкової економіки страхування стали вважати ледь не єдиним засобом захисту від усіх помилок і прорахунків в економічному та соціальному житті суспільства. Це стосується насамперед проблем екології. Хоча очевидно, що для їхнього вирішення потрібна в першу чергу реалізація величезного комплексу державних заходів і тільки якусь частину проблем може взяти на себе страхування. Однак і банки намагаються убезпечити себе на кредитному ринку через страхування кредитів.

Розглянувши функції страхування як економічної категорії, вважаємо за можливе стверджувати, що перераховані функції виражають економічну сутність страхування, вказують на суспільне призначення страхування як самостійної економічної категорії.

У сучасній економіці страхування виступає в ролі найважливішого стабілізатора процесу суспільного відтворення. Постійне збільшення суспільного багатства, що накопичується, і ускладнення техногенних, економічних і соціальних ризиків, що загрожують його збереженню і збільшенню, вимагають створення ефективної і масштабної системи страхових фондів, призначених для своєчасної компенсації непередбачених матеріальних збитків. У розвинутих країнах світу страхові компанії за потужністю й розмірами проведених інвестиційних вливань конкурують з такими загально визнаними інституціональними інвесторами, як банки та інвестиційні фонди.

Інвестиційна діяльність страхових компаній є важливим елементом соціально-економічного розвитку суспільства. Значна частка приватних заощаджень інвестується через страхові організації, що відрізняються від інших інституціональних інвесторів. Суть відмінностей у тім, що страхові організації виконують для своїх клієнтів відразу дві функції: гарантійну, пов'язану з компенсацією ризику, і інвестиційну, що полягає у прирості капіталу.

Економічне значення інвестиційної діяльності страхових компаній обумовлене великими обсягами їхніх інвестиційних ресурсів. Досвід західних країн незаперечно свідчить про провідну роль страхових компаній в

інвестиційних процесах розвинутих держав. У таких державах, як Великобританія, Швейцарія, Люксембург, що мають розвинутий фондовий ринок і міжнародний фінансовий авторитет, інвестиції страховиків досягли чи навіть перевищили річний обсяг ВВП.

Участь українських страховиків в інвестиційному процесі іноді має спекулятивний характер, крім того, середні й дрібні страхові компанії, не володіючи достатнім інвестиційним потенціалом, не прагнуть самостійно виходити на фондовий ринок.

Цим пояснюється відсутність наукового обґрунтування і розвитку підходів до організації інвестиційної діяльності страхових компаній у нашій країні. Однак у міру розвитку вітчизняної економіки й страхового ринку, ситуація буде змінюватися. Тоді проблеми інвестицій посядуть провідні позиції у страховій науці, як це спостерігається за кордоном.

Інвестиційна функція страхування полягає в тому, що за рахунок тимчасово вільних коштів страхових фондів відбувається фінансування економіки. Страхові компанії накопичують у себе великі суми коштів, призначених відшкодувати збитки, але доти, поки на настав страховий випадок, вони можуть бути тимчасово інвестовані в різні цінні папери, нерухомість і в інших напрямках. Не менш важливе значення має інвестиційна діяльність страховиків і на мікрорівні, виступаючи одним з головних факторів забезпечення ефективного функціонування страхової компанії.

По-перше, інвестиційна діяльність визначає саму можливість надання страхових послуг за рахунок забезпечення формування достатнього страхового фонду. Насамперед, це стосується тих видів страхування, де планована прибутковість від інвестицій враховується при розрахунку тарифів (страхування життя), чи там, де зобов'язання страховика виражені у грошових одиницях, відмінних від тих, у яких формуються страхові резерви.

По-друге, добре організована інвестиційна діяльність забезпечує якість наданих послуг і визначає ринкове становище страховика. Інвестиційна діяльність впливає на основні характеристики страхового продукту, насамперед на його вартість, і на фактичне виконання зобов'язань страховика, обумовлене термінами страхових виплат.

По-третє, інвестування дає можливість власникам страхової компанії розвивати свій бізнес і самостійно керувати ним. Саме за рахунок інвестування страхових фондів відбувається нагромадження коштів для збільшення власних ресурсів без залучення зовнішніх інвестицій. Це вкрай важливо внаслідок поступового підвищення вимог до мінімальних розмірів статутного капіталу страхових організацій.

Отже, механізм страхування має важливу особливість, що дозволяє страховим організаціям спочатку збирати і накопичувати внески

страхувальників, а виплати здійснювати пізніше при фактичному настанні страхового випадку

У сфері страхування життя відкладений період виплат може становити десятки років; по ризикових видах страхування строки дії договорів є коротшими. Однак, у будь-якому випадку, існує часовий проміжок, протягом якого страхова компанія має у своєму розпорядженні певні кошти, які вона може використовувати для одержання додаткового доходу шляхом інвестування. Таким чином, інвестиційні можливості обумовлені самою економічною природою страхування. З огляду на світовий досвід, заощадження населення мають великий вплив на темпи економічного зростання, якщо досягають не менш як 12-14% валового внутрішнього продукту (ВВП).

Значна частка приватних заощаджень інвестується через страхові організації, що відрізняються від інших інституціональних інвесторів. Суть відмінностей у тім, що страхові організації виконують для своїх клієнтів відразу дві функції: гарантійну, пов'язану з компенсацією ризику, і інвестиційну, що полягає у прирості капіталу.

Підсумовуючи, зазначимо, що страхування має свій економічний зміст і відповідні йому форми прояву, що виражаються в їхніх функціях: формування спеціалізованого страхового фонду коштів; відшкодування збитків і особистого матеріального забезпечення громадян; попередження страхового випадку і скорочення розміру збитків від стихійних лих і нещасних випадків. За сучасних умов економічне значення страхування не вичерпується тільки його гарантійними функціями і функціями, що відшкодовують збитки. Фінансові ресурси, акумульовані у страхових фондах, є істотним джерелом інвестицій в економіку, що дає можливість виділити окрему інвестиційну функцію страхування.

Аналіз сутності страхування дозволяє осмислити, що страхування є однією з організованих форм заощаджень населення; механізмом страхування специфічних ризиків та інвестування заощаджень населення, ефективно сприяє підвищенню фінансової безпеки населення, його довіри до фінансово-кредитних установ та активізації процесів трансформації заощаджень населення в інвестиційні ресурси для розвитку, що й дозволяє зробити висновок, що страхування є фактором забезпечення сталого розвитку.

Література

1. Базилевич, В. Д. Страховий ринок України : монографія [Текст] / В. Д. Базилевич. – К.: Знання: КОО, 1998. – 374 с.
2. Гаманкова, О. О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія [Текст]. – К.: КНЕУ, 2009. – 283 с.
3. Залетов, О. М. Убезпечення життя: монографія [Текст] / О. М. Залетов. – К.: «Бізон», 2005. – 496 с.

4. Козьменко, О. В. Страховий ринок України у контексті сталого розвитку: монографія [Текст] / О. В. Козьменко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 352 с.
5. Макуха, С. М. Роль зовнішньоекономічного фактора в реалізації трансформаційними країнами концепції «сталого розвитку» [Текст] // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» № 3 (10) 2012. – С. 6-14.
6. Мних, М. В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика [Текст] / М. В. Мних. – К. : Знання України, 2006. – 284 с.
7. Страхування: підручник [Текст] / кер. авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець. – 2-е вид., переробл. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 524 с.
8. Страхування: теорія та практика: навч.-метод. посіб. [Текст] / [Н. М. Внукова, В. І. Успенко, Л. В. Временко та ін.]; за заг. ред. Н. М. Внукової. – Х. : Бурун Книга, 2004. – 376 с.

1.15. Tax regulation of human capital accumulation

1.15. Налоговое регулирование накопления человеческого капитала

В аналитическом докладе «О внутреннем и внешнем положении Украины в 2015 году» отмечается, что «Экономические реформы должны быть поддержаны опережающим развитием человеческого капитала...» [1, с. 61]. Главным фактором в определении темпов экономического роста в долгосрочной перспективе является эффективность труда как отражение соотношения объема производства материальных и нематериальных благ и количества затраченного на это труда.

По данным ежегодного доклада «Взгляд на образование: показатели ОЭСР» в среднем страны ОЭСР получают чистую прибыль в сумме около 100 тыс. долл. США в виде увеличения налоговых поступлений и другой экономии на каждого мужчину, которого они финансово поддерживают в сфере высшего образования, что почти в четыре раза превышает размер государственных капиталовложений [2, с. 14].

В Украине тема использования налоговой политики в стимулировании накопления человеческого капитала недостаточно исследованная. Необходимо определить какие есть виды прямой и косвенной финансовой помощи, доступной для студентов и их родителей в системе образования в рамках реализации государственной налоговой политики. Сказанное актуализирует данную тему исследования и требует поиска эффективных направлений и совершенствования современного механизма налогового стимулирования накопления человеческого капитала.

Понятие «человеческий капитал», которое вошло в науку в начале 60-х годов XX в. По Г. Беккером – это совокупность знаний, здоровья, навыков и опыта, которые используются индивидом для получения дохода. По его мнению, человеческий капитал формируется в результате инвестиций в человека, среди

1.11. Maslov Volodymyr, Kachur Nataliya, Turu Tatjana. Sensory information technologies as a factor of sustainable economic development.

The current stage of development of society is usually characterized as a stage of "information society", which goes to digital. One of the fundamental characteristics of modern society is its global nature. The use of nanotechnology in electronics and computer technology leads to progress in the economic and cultural development of society. The development of sensor technology can be noted three stages, the last of which is the creation of "smart dust" and the mass use of sensor technologies in the industry, military equipment, household, health and other areas. The widespread adoption of touch technology in the production process frees a person time for education and creativity.

1.12. Mishenina Natalya, Dutchenko Oleh, Mishenina Halina. Mechanism of the cluster organization of nature economy in the system of sustainable development.

This article analyses the main principles that define the cluster organization of nature economy in the context of sustainable development. The concept of "environmental-resource cluster" in the sphere of nature economy is developed in this paper. The main motivational preferences of participation of economic entities in the cluster association are investigated. Structural and functional diagram of the integrated management mechanism of ecological and resource cluster in the sphere of nature economy, which includes a mechanism of cluster interactions of enterprises in the organizational and technological chain of production ecologization and the outer contour of regulatory mechanisms is suggested in this article.

1.13. Nazarova Oleksandra. Development of transport services in the transformation of the world economy.

The article focuses on the role and place of transport services as a total set of services related to the physical movement of passengers, baggage and cargo. The process of transmission goods from the producer to the consumer is the product of transportation itself. This is where the bottom line of transport services is, which act as the main link between the seller and the buyer. There is defined the essence of the term "transport service", which in addition to the general characteristics of services, has a number of special features: transportation does not produce new material products, products of transportation are not new goods, they cannot be accumulated or converted, a transport service does not have a new physical form. The competitiveness of transport infrastructure of Ukraine is analysed in comparison with the world countries by the Global Competitiveness Index of 2014.

1.14. Nechyporuk Liudmyla, Dobrorez Oksana. Insurance as a factor ensuring sustainable development.

Insurance has its economic content and the corresponding manifestations, reflected in their functions: the formation of specialized insurance fund of funds; damages and personal financial security of citizens; preventing insurance case and reduce the amount

of losses from natural disasters and accidents. In modern conditions the economic importance of insurance is not limited only guarantee its features and functions that compensate losses. Insurance is one of the organized forms of savings a mechanism insurance specific risks and investment savings, effectively contributes to the financial security of the population, its confidence in the financial institutions and enhance the transformation of savings into investment resources for development, which leads to the conclusion that insurance is a factor for sustainable development.

1.15. Nikitishin Andrey. Tax regulation of human capital accumulation.

In unstable economy conditions it is necessary to develop new conceptual approaches to the directions and mechanisms for implementation of fiscal instruments to ensure effective socio-economic development in general and economic growth in particular. The article examines the process of shaping and employment of human capital as a key factor in modern economic development. Found the place and role of the state tax policy in the process of forming human capital. The article deals with the strategic directions of the state policy in the field of tax regulation and stimulation of human capital. Directions are presented impact of taxes on human capital. The basic forms of tax policy towards stimulation of human capital accumulation through taxation tools in the world are identified. The tax incentives system of the EU is considered from a practical position and possibilities of applying the EU experience to improving and modernize the Ukrainian tax system. It gives the detailed analysis of preferential taxation in economic and legal domains (seizure, discount, tax exemption), which makes it possible for human capital develop in the sphere of educational service in the situation of reduced state funding. But education is one of the fields which should be supported by the stale at the legislative level and tax improving. The development in education and attraction of additional investments in that field depends of the tax regime. The study can be used in the development and implementation of human capital development programs.

1.16. Jarashinskaja Oksana, Dubrovina Nadiya, Nestorenko Oleksandr, Rayevneva Olena, Bielousova Svetlana. Rural entrepreneurship in Belarus: case of private family farming development, 1990-2014.

The study analyses the development of the rural entrepreneurship in Belarus in form of the private family farming and is based on the academic scholarship, results of the surveys conducted by local and international scholars, interviews with the rural practitioners and descriptive statistics. It is focused on the analysis of the dynamic of the family farming development in Belarus in 1990-2014 and factors which facilitated/constrained the development of the family farming sector, with the special focus on the human capital quality and risk-averse behaviour of rural population.

Bilak George – PhD in Economics, Associate Professor, Mukachevo State University, Ukraine

1.11. Maslov Volodymyr – Doctor of Sciences, Professor, V. Lashkaryov Institute of Semiconductor Physics NAS of Ukraine, Ukraine,

Kachur Nataliya – V. Lashkaryov Institute of Semiconductor Physics NAS of Ukraine, Ukraine,

Turu Tatjana – National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic institute”, Ukraine

1.12. Mishenina Natalya – PhD in Economics, Associate Professor, Sumy State University, Ukraine,

Dutchenko Oleh – PhD in Economics, Associate Professor, Sumy State University, Ukraine,

Mishenina Halina – PhD in Economics, Associate Professor, Sumy State University, Ukraine

1.13. Nazarova Oleksandra – Associate Professor, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

1.14. Nechyporuk Liudmyla – Doctor of Economic Sciences, Professor, Yaroslav Mudry National Law University, Ukraine,

Dobrorez Oksana – PhD candidate, Yaroslav Mudry National Law University

1.15. Nikitishin Andrey – PhD in Economics, Associate Professor, Vinnitsa Trade and Economic Institute KNTEU, Ukraine

1.16. Jarashinskaja Oksana – MS in International Economic Relationships, Grodno Agricultural University, Belarus,

Dubrovina Nadiya – CSc, University of Economics in Bratislava, Slovak Republic,

Nestorenko Oleksandr – PhD in Economics, Associate Professor, Berdyansk State Pedagogical University, Ukraine,

Rayevneva Olena – Doctor of Economic Sciences, Professor, Kharkiv National University of Economics, Ukraine,

Bielousova Svetlana – Senior Lecturer, Institute of Finance of Ukrainian State University of Finance and International Trade, Ukraine

Part 2. Economic aspects of sustainable development: a study of sectoral priorities

2.1. Wornalkiewicz Wladyslaw – dr inż., Academy of Management and Administration in Opole, Republic of Poland